

Les alteracions de parla poden ser originades per

TRASTORNS MIOFUNCIONALS

Què són?

Els trastorns miofuncionals són aquelles alteracions relacionades amb la parla i l'articulació, la denticció, la deglució atípica i/o la respiració. És a dir, són dificultats produïdes per diferències anatòmiques i fisiològiques de les estructures orals i facials i que comporten una alteració en el moviment i/o funcionament dels músculs i ossos de la cara, la boca i el coll. La falta d'harmonia en l'evolució funcional o estructural d'aquests factors pot ocasionar trastorns o retards en tot el sistema orofacial.

Exemples

- Deglució atípica.
- Respiració oral.
- Patologies neurològiques o neuromusculars (disfàgia, disàtria, etc.).
- Hàbits inadequats de succió, ús prolongat de xumet, etc.
- Bruxisme o fricció de les dents.
- Trastorn de l'articulació (dislàlia).
- Hiponasalitat (falta d'emissió d'aire nasal i de ressonància de les fosses nasals).
- Trastorns de la veu.
- Alteracions craneofacials (disglòssies, maloclusions, etc.).
- Seqüeles quirúrgiques.
- Roncopaties.
- Malalties neurològiques o degeneratives, infants prematurs, etc.

TRASTORNS DE PROCESSAMENT FONOLÒGIC

Què són?

Els trastorns fonològics són alteracions de la parla amb origen en la programació fonològica i en les dificultats per discriminar auditivament, no pas en l'aspecte fònic de la parla. Les alteracions de l'expressió es produeixen durant la parla espontània, és a dir, no és el fonema el que planteja dificultats al nen -que és capaç de produir-lo de manera aïllada- sinó l'ordre en què apareixen els fonemes i la seva diferenciació dins les paraules. Per exemple: el nen pot repetir ca/que/qui/co/cu, però en la seva parla espontània diu /tapa/ en lloc de /capa/.

Els errors fonològics no són sistemàtics (depenen del context fonètic en el que es troben les paraules) i poden no ser estables (la paraula tobogan pot aparèixer en un mateix individu com a tobabon, togan, cogogan).

Exemples

- Omissions de fonemes o síl·labes senceres.
- Addicions (epèntesi).
- Confusions.
- Assimilacions.
- Substitucions.
- Duplicacions.
- Inversions o distorsions (metàtesi).
- Reduccions (de diftongs, de grups consonàntics).

Com ho podem avaluar?

Per tal de poder distingir quines alteracions de la parla corresponen a trets fonètics i quines a trets fonològics -o si conflueixen tots dos components-, valorarem com són els aspectes que poden interferir en la producció de la parla. La següent taula mostra la relació dels aspectes a observar i la seva vinculació amb la fonètica i/o la fonologia.

Aquest tipus d'alteracions acostumen a trobar-se en l'adquisició normal de la parla, de manera que cal diferenciar si es tracta d'una adquisició normalitzada o bé cal considerar-les com a trastorn. Això dependrà de les dificultats que trobem segons l'edat (veure quadres evolutius dels processos de simplificació de la parla que intervenen en les diferents edats de L. Bosch).

Les dificultats poden augmentar amb la longitud de les paraules i la complexitat en l'estructura d'aquestes.

	Fonètica	Fonologia
Postura	✓	✗
To muscular	✓	✗
Òrgans orofacials	✓	✗
Deformacions músculo-esquelètiques	✓	✗
Deglució	✓	✗
Respiració	✓	✗
Veu	✓	✓
Audició	✗	✓
Discriminació auditiva	✗	✓
Atenció auditiva	✗	✓
Habilitats auditives	✗	✓

**Que coincideixin les dues columnes no vol dir que es donin alhora.*

Aspectes fonètics

Una incorrecta posició dels òrgans bucofonatoris (dislàlia funcional).

Una malformació o alteració física dels òrgans bucofonatoris que impossibiliten articular de manera adequada els sons de la parla (mala oclusió dental, fre lingual curt, llavi leporí, fissura palatina...). Lesions en el sistema nerviós també poden ocasionar alteracions en el moviment i en la coordinació dels òrgans implicats en la parla (dislàlia orgànica).

Què considerem una dislàlia?

Les dislàlies són alteracions de la parla produïdes per la dificultat a l'hora d'articular correctament els fonemes. S'estima que un 4% de la població infantil presenta dislàlia. En alguns casos, aquesta dificultat articulatòria s'acaba automatitzant i normalitzant. Gairebé la totalitat del paradigma consonàntic apareix entre els 4 i 5 anys. Poden ser causades per afectació en aspectes fonètics, per afectació en aspectes fonològics o -en la majoria dels casos- per afectació en tots dos:

Aspectes fonològics

Parlem d'un retard fonològic quan es troba afectada la combinació dels sons de la parla de manera transitòria. És un desfasament evolutiu en l'adquisició de la parla que acostuma a ser resolt abans dels 5 anys d'edat.

La producció queda desfigurada perquè hi ha dificultats en organitzar els sons que formen les paraules. Així doncs, aquests infants poden articular correctament els fonemes però cometten errors a l'hora d'incorporar-los a les paraules en el llenguatge espontani.

Possibles causes:

- Estimulació lingüística deficient.
- Dificultats en el processament auditiu/fonològic.
- Dificultats en funcions executives: atenció, memòria...
- Aspectes emocionals.

Parlem d'un trastorn en el processament fonològic quan les dificultats van més enllà d'una immaduresa, és a dir, s'allarguen en el temps (més enllà dels 5 anys) i no es resolen de manera evolutiva, sinó que requereixen d'una intervenció logopèdica. Mentre les habilitats a nivell fonètic poden trobar-se intactes, el trastorn fonològic representa una alteració a l'hora d'organitzar els sons dins d'un sistema que estableixi contrastos de significat.

Possibles causes:

- Afectació greu en el processament auditiu: pèrdua auditiva, dificultats greus de discriminació auditiva.
- Dificultats en les habilitats auditives: atenció, tancament, síntesi i anàlisi.
- Possible primera manifestació de dislèxia o TDL encara no diagnosticats.

Processos relatius a l'estructura sil·làbica

Fan referència a la tendència de reduir les síl·labes a l'esquema CV i a simplificar el nombre total de síl·labes que componen la paraula. Queden incloses en aquesta categoria l'omissió de consonants finals, l'omissió de síl·labes àtones inicials i finals, la simplificació dels grups consonàntics reduïts a una sola consonant i la tendència a l'ús de reduplicacions, és a dir, la repetició de la CV inicial en paraules de més d'una síl·laba.

Altres

Omissió de consonants intervocàliques, reducció de diftongs, simplificació de grups consonàntics, metàtesi (inversions), coalescència (distorsions), epètesi (addicions).

Processos assimilatoris

Són els que fan referència a l'assimilació d'un so per un altre per la proximitat dins el mot. Els patrons d'assimilació permeten explicar moltes vegades fenòmens que des d'una simple perspectiva d'anàlisi de substitucions, semblen inusuals, especialment quan determinats fonemes es consideren ja consolidats. (Exemples: assimilacions labials, labiodentals, dentals, alveolars, palatals, velars, nasals).

Graus i tipus de dislàlies

El grau d'afectació de la dislàlia pot ser molt variat: la dificultat de producció pot anar des d'un fonema en concret fins a un ampli conjunt de fonemes on la parla queda tan alterada que pot arribar a esdevenir fins i tot inintel·ligible.

En realitat, l'infant aprèn síl·labes i paraules, que sent i utilitza, i només a partir d'això podem dir que domina els fonemes o els trets distintius.

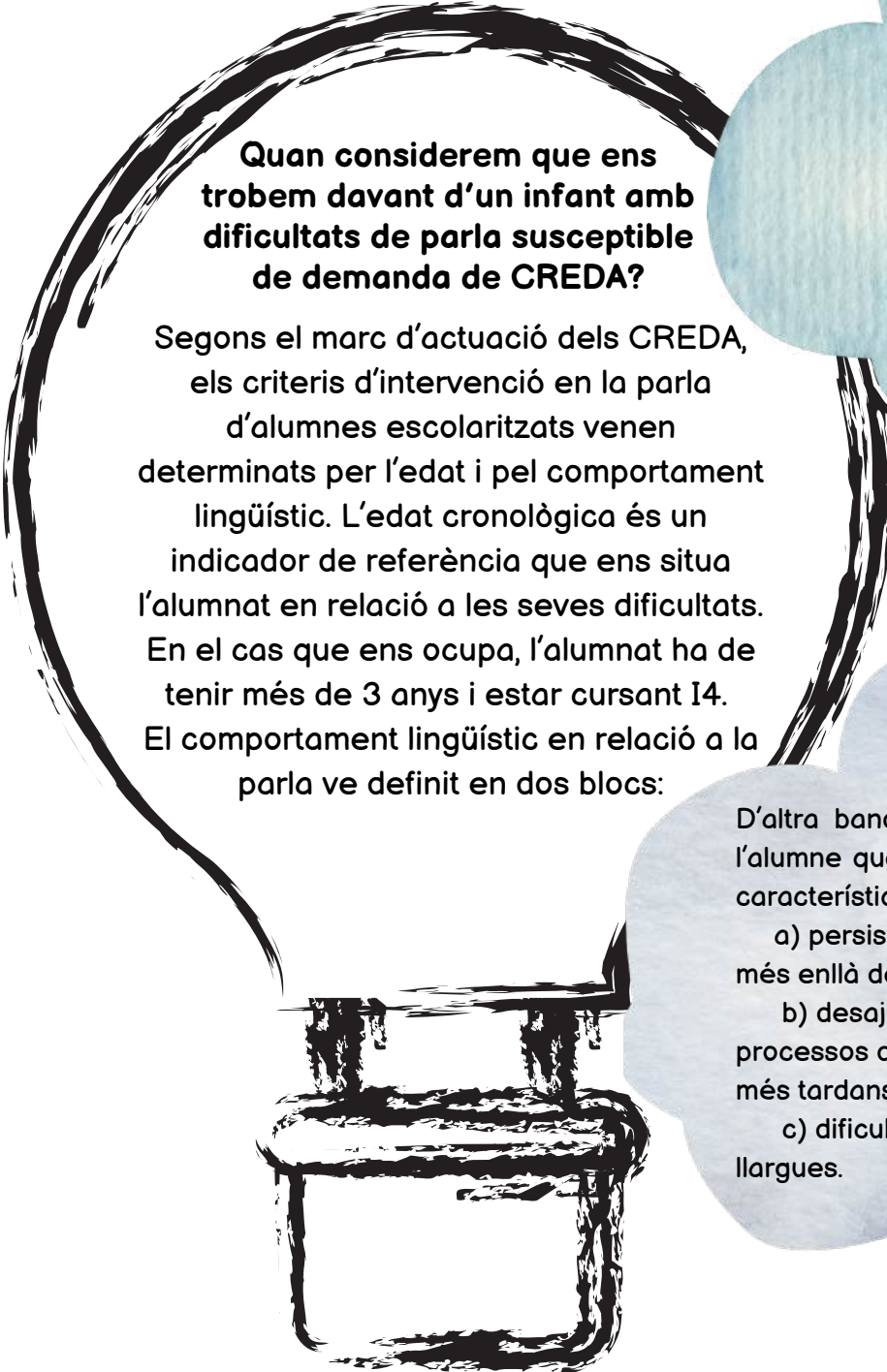
Les dislàlies es manifesten en diferents tipus d'errors descrits com a processos de simplificació de la parla, els quals podem classificar en 3 grans categories:

Posteriorització, insonorització, sonorització, fricació oclusives, semiconsonantització de fricatives, pèrdua d'africació, africació, prominència de la llengua, aspiració de /s/, palatalització, despalatalització, fricació de líquides, desvelarització, nasalització, manca de lateralització, lateralització de vibrant simple, absència de vibrant simple/múltiple i substituïda, posteriorització de vibrants, substitució de /d/ per líquida, /s/ dentalitzada o pre-dorsal, /s/ lateralitzada).

Altres

Processos substitutoris

Es refereixen a processos substitutoris que afecten a classes senceres de sons. Per exemple, els més estesos són l'oclusivització (substitució de fricatives per oclusives), la frontalització (substitució de velars i palatals per alveolars) o la semiconsonantització (substitució de líquides per semiconsonants).

Quan considerem que ens trobem davant d'un infant amb dificultats de parla susceptible de demanda de CREDA?

Segons el marc d'actuació dels CREDA, els criteris d'intervenció en la parla d'alumnes escolaritzats venen determinats per l'edat i pel comportament lingüístic. L'edat cronològica és un indicador de referència que ens situa l'alumnat en relació a les seves dificultats. En el cas que ens ocupa, l'alumnat ha de tenir més de 3 anys i estar cursant I4. El comportament lingüístic en relació a la parla ve definit en dos blocs:

D'una banda, el **CL F** defineix la parla de l'alumne com a inintel·ligible amb presència d'alguna de les següents característiques:

- a) presència sistemàtica d'un sol fonema consonàntic i, per tant, manca de contrastos.
- b) ús variable de processos dins una mateixa estructura o paraula, de manera que és imprevisible la seva realització.
- c) presència de processos inusuals o idiosincràtics, rarament existents en el desenvolupament normal.

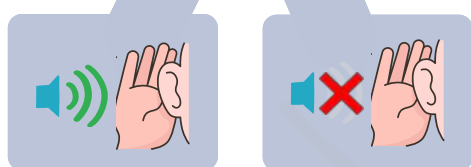
D'altra banda, el **CL G** es defineix com una parla de l'alumne que presenta força errors, amb totes aquestes característiques:

- a) persistència de processos de simplificació normals més enllà de l'edat corresponent.
- b) desajustaments cronològics. Presència de processos de simplificació més primerencs amb d'altres més tardans.
- c) dificultats amb l'estructura sil·làbica en paraules llargues.

Comportament lingüístic F

valoracions prèvies

Dificultats auditives

orientacions per a la intervenció

i3

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic (petit grup)

Recursos del propi centre educatiu

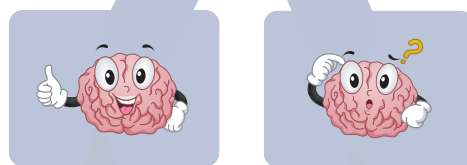
i4+

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic individual

Atenció CREDA

- Mesures universals
- Mesures addicionals
- Mesures intensives

Dificultats neurològiques i/o orgàniques

orientacions per a la intervenció

i3

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic (petit grup)

Recursos del propi centre educatiu

i4+

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic individual

Atenció CREDA

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic individual

Comportament lingüístic **G**

valoracions prèvies

Dificultats auditives

orientacions per a la intervenció

i3

Programa a l'aula d'estimulació per al desenvolupament fonològic

i4

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic (petit grup)

i5+

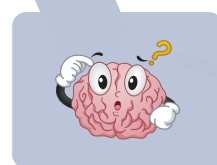
Programa a l'aula d'estimulació per al desenvolupament fonològic individual

Recursos del propi centre educatiu

Atenció CREDA

- Mesures universals
- Mesures addicionals
- Mesures intensives

Dificultats neurològiques i/o orgàniques

orientacions per a la intervenció

i3

Programa a l'aula d'estimulació per al desenvolupament fonològic

i4

Programa d'estimulació per al desenvolupament fonològic (petit grup)

i5+

Programa a l'aula d'estimulació per al desenvolupament fonològic individual

Recursos del propi centre educatiu

Atenció CREDA